

УДК 336.02

Галина Володимирівна ВДОВІНА

Голова Комітету з митних питань Громадської ради при Міністерстві фінансів України,
Голова Громадської організації «Всеукраїнський митний форум»,
Україна, e-mail: customsforum@ukr.net

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вдовіна, Г. В. *Митна політика України в умовах глобалізації*. Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць / За ред. М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2019. № 2-3 (70-71). С. 130–144.

Анотація. У статті викладено результати дослідження митної політики України в умовах впливу глобалізаційних процесів. На основі проведених наукових розвідок виявлено, що для українських реалій іманентна відсутність системного підходу як до визначення змісту, так і до процесу формування та реалізації митної політики, стратегії й тактики розвитку митної служби. Відзначено необхідність науково-теоретичного обґрунтування заходів щодо удосконалення митної політики України, яка формується і реалізується під впливом глобальних трендів інституційних змін та, водночас, має значну національну специфіку. Виявлено, що митній політиці України притаманна наявність низки недоліків, які полягають в площині діяльності митниць ДФС. Обґрунтовано необхідність розробки заходів щодо удосконалення митної політики з урахуванням викликів глобалізації та посилення темпів цифровізації економік. Окремий наголос зроблено на необхідності урахування національних інтересів, дотримання балансу інтересів бізнес-спільноти й держави. Обґрунтовано висновок щодо доцільності застосування системного, комплексного й науково обґрунтованого підходу до реалізації митної політики та створення сприятливих інституційних умов як для представників бізнесу, так і для держави з питань забезпечення безперервних та адекватних обсягам зовнішньоекономічної діяльності митних надходжень до бюджету. Доведено недостатню дієвість митної політики і виявлено чинники, які спричинили таке становище. Зроблено висновок про необхідність суттєвого перегляду організаційно-інституційного забезпечення митної політики. Запропоновано заходи щодо удосконалення митної політики України, які дозволять підвищити її дієвість у реаліях сьогодення та адаптивність до глобалізаційних викликів.

Ключові слова: мито; митна політика; глобалізація; митне регулювання; національний інтерес; митний інтерес.

Галина Владимировна ВДОВИНА

Председатель Комитета по таможенным вопросам Общественного совета при Министерстве финансов Украины, Председатель Общественной организации «Всеукраинский таможенный форум», Украина, e-mail: customsforum@ukr.net

ТАМОЖЕННАЯ ПОЛИТИКА УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Вдовина, Г. В. *Таможенная политика Украины в условиях глобализации*. Вестник социально-экономических исследований : сб. науч. трудов / Под ред. М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. Одесса : Одесский национальный экономический университет. 2019. № 2-3 (70-71). С. 130–144.

Аннотация. В статье изложены результаты исследования таможенной политики Украины в условиях влияния глобализационных процессов. На основе проведенных научных исследований выявлено, что для украинских реалий имманентно отсутствие системного подхода, как к определению содержания, так и к процессу формирования и реализации таможенной политики, стратегии и тактики развития таможенной службы. Отмечена необходимость научно-теоретического обоснования мероприятий по совершенствованию таможенной политики Украины, которая формируется и реализуется под влиянием глобальных трендов институциональных изменений и одновременно имеет значительную национальную специфику. Выявлено, что таможенной политике Украины присуще наличие ряда недостатков, которые лежат в плоскости деятельности таможен ГФС. Обоснована необходимость разработки мероприятий по совершенствованию таможенной политики с учетом вызовов глобализации и усиления темпов цифровизации экономик. Отдельный акцент сделан на необходимости учета национальных интересов, соблюдения баланса интересов бизнес-сообщества и государства. Обоснован вывод о целесообразности применения системного, комплексного и научно обоснованного подходов к реализации таможенной политики и созданию благоприятных институциональных условий, как для представителей бизнеса, так и для государства по вопросам обеспечения бесперебойных и адекватных объемам внешнеэкономической деятельности таможенных поступлений в бюджет. Доказана недостаточная действенность таможенной политики и выявлены факторы, которые вызвали такое состояние. Сделан вывод о необходимости существенного пересмотра организационно-институционального обеспечения таможенной

политики. Предложены меры по совершенствованию таможенной политики Украины, которые позволят повысить ее действенность в современных реалиях и адаптивность к глобализационным вызовам.

Ключевые слова: пошлина; таможенная политика; глобализация; таможенное регулирование; национальный интерес; таможенный интерес.

Galina VDOVINA

Chairman of the Customs Committee of the Public Council at the Ministry of Finance of Ukraine, Chairman of the Public organization «All-Ukrainian Customs Forum», Ukraine, e-mail:customsforum@ukr.net

CUSTOMS POLICY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Vdovina, G. *Customs policy of Ukraine in the conditions of globalization*. Ed.: M. Zvieriakov (ed.-in-ch.) and others [Mytna polityka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii; za red. M. I. Zvieriakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin; Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen' (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 2-3 (70-71), pp. 130–144.

Abstract. *The article presents the research results of customs policy of Ukraine under the influence of globalization processes. Based on the conducted scientific research, it was revealed that for Ukrainian realities there is an immanent lack of a systematic approach both to the definition of content and to the formation and implementation process of customs policy, strategy and tactics of the customs service development. The necessity of scientific and theoretical substantiation of measures to improve the customs policy of Ukraine, which is formed and implemented under the influence of global trends of institutional changes and at the same time has significant national specificity, is noted. It was revealed that the customs policy of Ukraine is characterized by a number of shortcomings that lie in the plane of the SFS customs activity. The necessity of measures developing to improve customs policy, taking into account of globalization challenges and enhancing the pace of economies digitalization, is substantiated. Particular emphasis is placed on the need to take into account of national interests, a balance maintaining of the business community and the state interests. The conclusion is substantiated about appropriateness of applying a systematic, integrated and evidence-based approaches to the customs policy implementation and favorable institutional conditions creation both for business representatives and for the state on issues of ensuring uninterrupted and adequate volumes of foreign economic activity, customs revenues to the budget. The insufficient effectiveness of the customs policy is proved and the factors that caused such a decrease are identified. It is concluded that there is a need for a significant review of organizational and institutional support of customs policy. Measures are proposed to improve the customs policy of Ukraine, which will increase its effectiveness in modern realities and adaptability to globalization challenges.*

Keywords: *duty; customs policy; globalization; customs regulation; national interest; customs interest.*

JEL classification: *O230; F650; F420; H300*

DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.2-3\(70-71\).2019.130-144](https://doi.org/10.33987/vsed.2-3(70-71).2019.130-144)

Постановка проблеми у загальному вигляді. Динамічний розвиток ринкових відносин та активізація експортно-імпорتنих операцій, посилення міжнародного економічного співробітництва та поглиблення фінансової глобалізації супроводжуються загостренням економічної конкуренції на внутрішньому ринку, що актуалізує необхідність реалізації дієвої митної політики й ефективного функціонування її складових. Вплив глобалізаційних процесів на національну економіку проявляється у відкритті нових привабливих можливостей та перспектив для розвитку України як незалежного суб'єкта міжнародних економічних відносин, серед яких вбачаються можливості для економічного зростання, припливу інвестицій, зростання зайнятості та рівня добробуту населення тощо.

Внаслідок посилення зовнішніх загроз та фінансової нестабільності у більшості розвинених країн світу постала необхідність розробки і реалізації дієвої митної політики, яка б враховувала як інтереси суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо спрощення митних процедур та сприяння товарообігу в сфері зовнішньоекономічної діяльності, так і національні інтереси щодо забезпечення національної економічної безпеки (у тому числі бюджетної, податкової, митної) та дотримання балансу регуляторного контролю й надання спрощень у системі митного регулювання. Це вимагає зваженого і науково обґрунтованого підходу до реалізації митної політики та викликає необхідність створення сприятливих інституційних умов як для представників бізнесу, так і для держави, з питань забезпечення безперервних, адекватних обсягам зовнішньоекономічної діяльності митних надходжень до бюджету.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблематика формування і реалізації митної політики України досліджувалася в працях українських науковців-економістів, фінансистів, де розглядалася низка аспектів у фіскальній сфері. Так, Д. В. Приймаченко [1, с.18–290] розкриває теоретико-методологічні засади формування митної політики держави та її реалізації митними органами. І. С. Войтенко, О. О. Мазурець [2, с. 68–73] досліджують особливості реформування митної політики та безпеки в Україні в умовах євроінтеграції. Тоді як І. Приходько та Ю. Приходько [3, с.244–252] характеризують особливості митної політики України в умовах євроінтеграції та обґрунтовують необхідність адаптації, гармонізації та уніфікації митного законодавства до вимог ЄС. Натомість Г. О. Герасименко [4] досліджує та аналізує особливості й проблеми регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні на макро- та макрорівні, а П. В. Пашко [5, с.5–16] та А. Стельмащук [6, с.279–286] акцентують увагу на дослідженні митних інтересів. На митних інтересах робить акцент і С. В. Шевчук [7, с.45–51], який досліджує роль митної політики у забезпеченні митних інтересів держави. Водночас Ю. І. Турянський здійснює систематизацію теоретичних підходів до визначення механізмів митно-тарифного регулювання та визначає взаємозв'язок регулювання і податкової політики [8, с.152–156]. Тоді як О. Г. Мельник, М. Є. Адамів та А. В. Тодощук [9, с.4–9] здійснюють аналіз історії розвитку національної митної системи з моменту проголошення суверенності України задля визначення ключових проблем і здобутків, які визначають сучасний стан митної сфери та перспективи її розвитку в умовах європейської інтеграції. А. Д. Войцещук [10, с.363], у своїй фундаментальній праці розкриває теоретико-методологічні засади і прикладні аспекти формування митного простору України.

Однак, з огляду на посилення глобалізаційних викликів та необхідність структурно-функціональної перебудови у цій сфері, актуалізується необхідність подальших досліджень у цьому напрямку з розробкою пропозицій щодо заходів з удосконалення митної політики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на існування значної кількості наукових праць з проблематики митної політики, авторами яких є представники, як зарубіжних так і української наукових шкіл, варто визнати, що й дотепер не відбулося формування узагальнених підходів до визначення напрямів її удосконалення. Осмислення системних змін фінансово-економічного середовища, у межах якого розвивається об'єктивно обумовлений тренд щодо відповідності митної політики вимогам сучасності, поки що не знайшло належного відображення у дослідженнях процесів формування і реалізації митної політики та заходів з її удосконалення в Україні. Наявні публікації практичного спрямування надають багатий емпіричний матеріал, проте, не просуваються у напрямку теоретичного осмислення цього феномену. Удосконалення митної політики в умовах глобалізації потребує науково-теоретичного обґрунтування, що вимагає оцінки та врахування її системних наслідків, які можуть містити як мультиплікативний для митної реформи потенціал, так і значні ризики. У зв'язку з цим комплексне дослідження фінансово-економічних проблем у обраній сфері є актуальним завданням сучасності, вирішення якого має істотне значення не лише для теорії, але й для практики формування і реалізації митної політики в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування заходів щодо удосконалення митної політики України, яка формується і реалізується під впливом глобалізаційних процесів, глобальних трендів інституційних змін та, водночас, має значну національну специфіку, тому повинна враховувати національні інтереси (забезпечувати баланс інтересів бізнес-спільноти та держави).

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація чинить суттєвий вплив на сучасний розвиток світового простору і митних систем зокрема. Її вплив посилюється із нарощенням темпів цифровізації економік, що спонукає країни до формування і реалізації митної політики, яка б відповідала вимогам сучасності. Останнє вимагає підвищення дієвості та адаптивності митної політики та застосування раціональних механізмів регулювання, удосконалення нормативно-правової бази й організаційно-інституційної структури.

З цього приводу А. Д. Войцешук зазначає, що «митна складова глобального економічного простору набуває значущості з огляду на зростання відкритості країн до взаємодії. Відповідно, для митного простору характерні взаємопроникнення і взаємодія з іншими підпросторами; анізотропність, яка посилюється під дією зовнішніх чинників; неоднорідність простору як у часовому, так і територіальному та функціональному вимірах; зональна та секторальна відмінності; динамічність» [10, с.363].

Під глобалізацією, з позиції процесного підходу, варто розуміти всеосяжний процес всесвітньої економічної, політичної й культурної інтеграції та уніфікації. Водночас під митною політикою розуміють комплекс заходів держави (політика вільної торгівлі та заходи політики протекціонізму) для отримання абсолютних та порівняльних переваг на світовому ринку, захисту національного товаровиробника та реалізації політико-економічних цілей держави у результаті участі у світогосподарських процесах [3]. Натомість у Європейському Союзі митну політику визначають як «складову частину внутрішньої та зовнішньої політики держави, що здійснюють у рамках відповідних закріплених законом інституцій» [11]. Її завданнями є забезпечення ефективного використання інструментів митного контролю та регулювання товарообміну на митній території та участі в реалізації торгово-політичних завдань щодо захисту внутрішнього ринку й стимулювання розвитку національної економіки. Однак, розкриваючи сутність митної політики доцільно зазначити, що її стратегія та тактика мають вибудовуватися з урахуванням національних та митних інтересів.

Саме з акцентом на митних інтересах надано визначення державної митної політики у Митному кодексі України, а саме: «державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки» [12]. І це закономірно, адже митна служба України як складова системи виконавчої влади «відіграє дедалі відчутнішу роль у забезпеченні національних інтересів, економічної безпеки держави та суспільства» [10, с.363].

З цього приводу автор зазначає, що «Перебуваючи в полі дії внутрішніх ризиків та глобальних викликів, країни обирають ту модель зовнішньоторговельної політики, яка буде найрезультативнішою щодо захисту національних інтересів і глобальної інтеграції простору» [10, с.363]. Варто зазначити, що формування і реалізація митної політики в умовах глобалізації має відбуватися з урахуванням національних інтересів, дотриманням балансу інтересів бізнес-спільноти та держави. Зміст і природа поняття «інтерес» зводиться до таких характеристик, як суб'єктивність та об'єктивність. Суб'єктивність інтересів зумовлена наявністю власного носія – суб'єкта інтересу – і їх прояв є суб'єктивним, оскільки усвідомлений інтерес може перетворитися на стимул до господарської діяльності, яка спрямована на задоволення потреб. Об'єктивність інтересів полягає в тому, що вони виражають соціально-економічні відносини, які склалися у суспільстві. Можна констатувати, що інтерес базується на матеріальній основі (потребах) та соціальній (економічних відносинах сформованих на відповідному етапі суспільного розвитку) [13]. Дотримання балансу інтересів у митній сфері дозволить досягти низки позитивних ефектів: підвищити добробут населення; забезпечити економічне зростання; підвищити інвестиційну привабливість тощо.

Утім, для українських реалій іманентна відсутність системного підходу як до визначення змісту, так і до процесу формування та реалізації митної політики, а також стратегії та тактики розвитку митної служби. Крім того, організаційно-правові механізми митної сфери не діють на належному рівні та не створено науково обґрунтованої моделі реалізації митної політики, а також її адаптації до глобалізаційних викликів. Розглядаючи цю проблематику з точки зору організації та діяльності митних органів України, можна констатувати, що ці чинники мають деструктивний вплив і знижують ефективність та результативність митної політики. Останнє стає тригером негативного впливу на вирішення завдань соціально-економічного розвитку країни.

З точки зору П. В. Пашко щодо головної мети реалізації митних інтересів, що передбачає підтримання такого стану економічної сфери держави, який характеризується

стійкістю до негативних зовнішніх загроз, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування економіки держави й економічне зростання [5, с.11]. Окрім того «захищеність митних інтересів дає змогу, незалежно від будь-яких внутрішніх і зовнішніх загроз, здійснювати митну справу» [6, с.282].

Митна політика є невід'ємною складовою державної політики. Її місце і роль у системі загальнодержавної політики визначається низкою чинників екзогенного та ендogenous характеру, що мають місце через вплив інших складових державної політики (податкової, фінансової, інвестиційної тощо). Вона тісно взаємопов'язана з ними і знаходиться у прямій чи опосередкованій залежності від них й сама чинить на них суттєвий вплив.

Виступаючи складовою внутрішньої та зовнішньої державної політики, митна політика, формується та запроваджується, спираючись на об'єктивний аналіз і з урахуванням ендogenous та екзогенних чинників. У цьому сенсі вона акумулює інтереси держави у внутрішньоекономічній, зовнішньоекономічній, фінансовій, податковій, валютній, кредитній та інших сферах. У такій якості «митна політика є не тільки каталізатором політики держави, але й свого роду заручником її прорахунків. З іншого боку, митна політика має суб'єктивний характер, бо її принципи, мета, функції визначаються умовами розвитку конкретної держави в певний історичний період її існування, станом світової загальної та економічної ситуації» [1, с.285]. Крім того, на неї суттєво впливає політика окремих політичних сил, які мають реальну владу в державі. Серед них державні, громадські та бізнесові інституції як всередині держави, так і поза її межами, одні з яких є суб'єктами, а інші об'єктами митної політики.

Ефективна реалізація митної політики та її адаптивність до швидкоплинних умов часу є запорукою митної безпеки. На думку І. С. Войтенко ефективність реалізації митної безпеки України полягає у: «затвердженні митної політики в галузі митного формування безпеки; формуванні системи митного регулювання у взаємозв'язку з економічними інтересами й цілями держави, які впливають на визначення орієнтирів митного регулювання; застосуванні обраних заходів щодо методів регулювання та контролю до товарів, які переміщуються через кордон; моніторингу системи митного регулювання» [2, с.70].

У фінансовій та економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення та методів митної політики. Це стає перешкодою для створення дієвого механізму митного регулювання в умовах глобалізаційних викликів. Держава, реалізуючи митну політику, має за мету виконання завдань, які лежать у макро- і мікроекономічній площинах. З макроекономічної точки зору внаслідок її реалізації можна досягти: внутрішньої економічної рівноваги, яка тісно пов'язана з політикою зайнятості та зовнішньої економічної рівноваги, яка пов'язується з політикою щодо платіжного балансу. При цьому рівновага платіжного балансу забезпечується не за допомогою золотовалютних резервів, а через рівновагу торговельного балансу.

У даному контексті митне регулювання є проявом митної політики на практиці й використовуючи та оптимально поєднуючи його важелі, держава має забезпечувати: захист національних та фінансово-економічних інтересів України, законних інтересів суб'єктів ЗЕД та захист внутрішнього ринку, що спирається на загальноприйняті міжнародні норми і правила; створення рівних можливостей для суб'єктів ЗЕД розвивати усі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів зі здійснення інвестицій; заохочення конкуренції та ліквідацію монополізму в сфері ЗЕД; покращення доступу українських товарів на зовнішні ринки.

Кожна держава створює власну особливу митну політику, митну систему та механізм регулювання вітчизняного бізнесу у висококонкурентному міжнародному середовищі.

На думку Г. О. Герасименко до головних завдань митної політики на національному рівні є сенс віднести: «вдосконалення механізмів податкового регулювання експортно-імпорتنних операцій, систем квотування та ліцензування, нормативного й організаційного забезпечення з урахуванням інтересів національних виробників і вимог міжнародних організацій; надання регіонам ширших повноважень у сфері ЗЕД, покладення на органи місцевої влади функцій координації ЗЕД, врахування позицій місцевих експортерів і

рекомендацій органів місцевої влади під час складання загальнодержавних програм і стратегій розвитку; підвищення конкурентоспроможності основних товарів українського експорту на основі вдосконалення систем якості, адаптації вітчизняної системи сертифікації та стандартизації до міжнародних аналогічних систем» [4].

Проблеми сучасної митної політики визначають стратегію розвитку митної діяльності як сьогодні, так і майбутнього, що пов'язано з низкою чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру. З одного боку, формування й реалізація митної політики України об'єктивно спричинена закономірностями і тенденціями розвитку міжнародних зв'язків та відносин, а, з іншого, умовами, закономірностями і тенденціями соціально-економічного розвитку світової спільноти. Водночас існування суб'єктивних чинників, наприклад, політика конкретної держави у конкретний історичний період її існування та чинники, які діють у конкретній митній службі держави, може суттєво вплинути на перебіг та результат цього процесу.

Реалізація митної політики України відбувається через митну систему, яка відображає реалії економічного розвитку, позицію в глобальному економічному просторі та внутрішні протиріччя і зовнішні вектори співробітництва, тоді як митні органи виступають специфічним суб'єктом митних відносин. Перебуваючи під управлінським впливом держави, митниці Державної фіскальної служби (далі ДФС) України провадять заходи митної політики від її імені. Протягом останніх семи років організаційно-інституційна архітектура митної політики України зазнавала перманентних змін та структурних трансформацій. Наприклад, у 2012 році було створено Міністерство доходів і зборів України шляхом об'єднання Державної податкової служби України і Державної митної служби України. У 2014 р. його реорганізовано у Державну фіскальну службу України та підпорядковано Міністерству фінансів України. Однак, у результаті такого об'єднання відбулася організаційна, структурна та функціональна «абсорбція» митної складової, що спричинило низку негативних ефектів у митній сфері.

Мельник О. Г. та Адамів М. Є. стверджують, що «цей період став своєрідним поштовхом до початку занепаду митної сфери за різними напрямками, а особливо негативний вплив зумовило фактичне припинення міжнародного митного співробітництва» [9]. Крім того, до особливостей цього періоду можна віднести переважання фіскальної функції митних органів над іншими, відсутність належного рівня аналітичної роботи та пост-контролю, недостатній обмін інформацією та низький рівень міжнародного співробітництва, зниження рівня організаційного та кадрового забезпечення процедур митного контролю та митного оформлення, проблеми з обслуговуванням імпортерів та експортерів, які завозять товари в Україну чи везуть українську продукцію закордон. У результаті відбулося значне зниження ефективності комплексної та системної протидії проявам контрабанди та митним правопорушенням, а функції митних органів щодо контролю застосування заходів нетарифного регулювання, організації та контролю здійснення транзитних перевезень, захисту прав інтелектуальної власності, експортного контролю, класифікаційної роботи, знаходяться у стані стагнації. Більше того, за цей період зупинився розвиток інфраструктури, незадовільним залишилося матеріально-технічне забезпечення діяльності митних органів (з урахуванням специфіки виконання функцій в пунктах пропуску на державному кордоні). Водночас, не вжито дієвих заходів щодо вдосконалення взаємодії між відповідними органами, введення у дію модулів «фільтр пункту пропуску», організації спільного з митними органами суміжних держав контролю на кордоні України, а керівництво ДФС не приділяло необхідної уваги системі та механізму моніторингу й аналізу стану здійснення процедур митного контролю, митного оформлення, механізму реагування на проблеми в діяльності митниць. Тоді як кадрова нестабільність і відчуття тимчасовості перебування на посаді не сприяли підвищенню ефективності діяльності митних органів.

Наразі організаційна структура митниць ДФС є типовою й окрім допоміжних підрозділів та митних постів включає управління, на які покладено завдання щодо організації митного контролю, адміністрування митних платежів та протидії митним правопорушенням.

Утім, через слабкість інституційного базису, глобалізаційні процеси розбалансують фінансово-економічну систему, що вимагає суттєвої модернізації організаційно-інституційного забезпечення митної політики України та перегляду її стратегії й тактики.

Окрім іманентних, у митній політиці України є перманентні трансформації організаційної структури. Для неї залишається притаманним наявність низки недоліків, які лежать безпосередньо у площині діяльності митниць ДФС. Серед них доцільно назвати: недостатній розвиток матеріально-технічної бази, неефективність процесів управління, неналежна уніфікація митних процедур, недосконалість системи інформаційного, аналітичного забезпечення оперативно-службової діяльності, недостатній рівень співпраці з суб'єктами господарювання, свідоме завищення митної вартості товарів та застарілість технічного оснащення, у тому числі комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення, зниження темпів подальшої автоматизації та інформатизації процесів митного контролю і митного оформлення й розробки програмно-інформаційних комплексів; корупція; невідповідність існуючої системи митного контролю сучасним стандартам пропускну здатності тощо. Навіть супроводження окремих інформаційних баз даних, у тому числі на міжнародному рівні, було недостатньо ефективним.

З огляду на це, серед тактичних заходів митної політики має бути відновлення чіткої, повноцінної, функціональної та ефективною управлінської вертикалі, належного кадрового, технічного та інформаційного забезпечення, аналітичної роботи.

Будучи невід'ємною складовою економічної політики, митна політика України довгий час залишалася фіскально спрямованою й наразі має яскраво виражений фіскальний характер. Це стримує розвиток міжнародних торговельних зв'язків та створює додаткові бар'єри для підвищення конкурентоспроможності українських товаровиробників. Одним з головних завдань митниць ДФС, які реалізують митну політику, залишається збільшення надходжень до державного бюджету. Такі пріоритети обумовлені проблемою дефіциту бюджетних коштів, що загострюється наявністю ухилень від сплати податкових платежів, значним зовнішнім боргом та станом забезпечення соціальних гарантій населення держави.

За даними звіту Державної фіскальної служби у 2018 році митницями ДФС забезпечено надходження митних платежів у сумі 369,5 млрд. грн, що складає 42% всіх податкових надходжень Державного бюджету [14]. Отже фіскальна спрямованість митної політики домінує й дотепер.

У світі застосовується значна кількість міжнародних рейтингів та індексів, які на основі різних визначень і методик оцінюють обтяжливість правових норм та стан регулювання ЗЕД на національному рівні. Найбільш часто застосовуються такі [15; 16; 17]:

- індекс сприяння торгівлі (The Global Enabling Trade Index), який визначається методикою Всесвітнього економічного форуму та оцінює 132 економіки;
- індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index), який визначається Міжнародною фінансовою корпорацією Світового банку та оцінює здійснення підприємницької діяльності у 190 країнах (має 10 підіндикаторів);
- індекс ефективності логістики (Logistic Performance Index), який визначається Департаментом міжнародної торгівлі Світового банку та оцінює 160 країн.

Крім того, дослідження часу випуску ВМО (Time release study), який визначається Всесвітньою митною організацією, дозволяє вимірювати реальну ефективність і результативність роботи митної служби.

Індекс сприяння торгівлі (The Global Enabling Trade Index) є міжнародним показником, який дає можливість аналізувати політику держав та ефективність роботи її установ у сфері ведення міжнародної торгівлі та розвитку економічного співробітництва [15]. Він дає можливість порівняти легкість ведення міжнародної торгівлі, оцінюючи бар'єри, що виникають у ланцюзі постачання товарів. У 2016 р. Україна посіла 95-е місце в цьому рейтингу, що є найнижчим показником серед таких країн як Білорусь, Польща, Молдова. Цей індекс містить 7 складових, а саме: наявність і використання інформаційно-комунікаційних технологій; доступ на внутрішні ринки; доступ на зовнішні ринки; доступність і якість

транспортної інфраструктури; доступність і якість транспортних послуг; ефективність та прозорість адміністрування на кордоні. І якщо за позицією доступ на внутрішні ринки має місце високий результат – 24 місце, то за рештою підіндикаторів порівняно низький. Для майбутнього покращання необхідно спростити доступ на зовнішні ринки (110 місце), покращити адміністративне регулювання бізнесу (125 місце), а також підвищити прозорість та ефективність адміністрування на кордоні шляхом спрощення митних процедур.

Зі слабкими позиціями України у сфері спрощення процедур торгівлі є складові регуляторного середовища, наявність незаконних виплат та хабарів, складність митних процедур, низька прозорість митної служби, низька ефективність процесу митного оформлення.

Наступним та одним з найбільш розповсюджених міжнародних рейтингів є Індекс легкості ведення бізнесу. Це пояснюється тісним взаємозв'язком між економічним зростанням та покращенням правил ведення бізнесу. Митна торгівля є однією зі складових цього індексу, що дозволяє порівняти часові та фінансові витрати (за винятком мита) при проходженні трьох етапів, необхідних при експорті або імпорті партії товарів, а саме: на дотримання вимог до оформлення документів, на дотримання вимог прикордонного і митного контролю, а також на транспортування товарів всередині країни (табл. 1). Саме цей підіндикатор останні 5 років зменшує загальний рейтинг України у Doing Business (у 2017 році Україна посіла 80 місце) (табл. 1).

Таблиця 1

Підіндикатор «Міжнародна торгівля» в Україні та деяких країнах ближнього зарубіжжя за рейтингом Doing Business [16]

Країна / Рейтинг		Білорусь	Польща	Молдова	Україна
Doing Business 2016	Місце у рейтингу	30	1	34	110
	Значення індексу	93,7	100,0	92,39	65,15
Doing Business 2017	Місце у рейтингу	30	1	34	115
	Значення індексу	93,7	100,0	92,32	64,26

Порівняння даних таблиці дає підстави констатувати, що у 2016 році Україна посіла 110 місце у світі за індикатором «Міжнародна торгівля», а у 2017 році за цим показником вона опустилася на 5 позицій. Це, у першу чергу, пов'язано зі значними витратами коштів та часу на переміщення товарів через кордон та доводить неефективність діяльності органів державної влади у сфері сприяння торгівлі (табл. 2). Серед причин значного відставання України від сусідніх країн за підіндикатором «Міжнародна торгівля» можна назвати ще й значні витрати часу на оформлення документів та прикордонний і митний контроль. В Україні, порівняно з іншими країнами, економічні оператори мають значно вищі витрати часу на оформлення та подання документів. Однією з причин такої ситуації є відсутність міжвідомчої співпраці державних контролюючих органів у процесі документообігу.

Таблиця 2

Підіндикатор «Міжнародна торгівля» у 2017 році [17]

Країна/ Індикатор	Час на експорт		Вартість експорту		Час на імпорт		Вартість імпорту	
	прикордонний і митний контроль (год.)	оформлення документів (год.)	прикордонний і митний контроль (дол. США)	оформлення документів (дол. США)	прикордонний і митний контроль (год.)	оформлення документів (год.)	прикордонний і митний контроль (дол. США)	оформлення документів (дол. США)
ОЕСР	12	3	150	36	9	4	115	26

Продовження табл. 2

Європа та центральна Азія	28	27	195	111	26	26	202	91
Україна	26	96	75	292	72	168	100	212

Ще одним міжнародним індексом, який дозволяє виявити проблеми та можливості країн у сфері сприяння міжнародній торгівлі є Індекс ефективності логістики (Logistic Performance Index). Він оцінюється кожні 2 роки, визначає легкість руху товарів і розвиток торгової логістики на національному та міжнародному рівнях й вимірює ефективність функціонування усіх ланцюгів постачання у міжнародній торгівлі. Цей індекс містить наступні підіндикатори: митне оформлення; можливість відстеження товару впродовж всього ланцюга постачання; дотримання термінів постачання товарів; розвиток інфраструктури; простота організації міжнародного постачання товарів; логістична компетенція.

За цим індексом у 2016 році Україна посіла 80 місце (табл. 3). За 9 років динаміка індексу ефективності логістики мала такі особливості: найменший показник країна продемонструвала у 2010 р. (102-е місце, 2,57 бали), а найвищий у 2014 р. (61-е місце, 2,98 бали)) [17]. Найгірший показник серед усіх оцінюваних наша країна демонструвала за підіндикатором «Митне оформлення» вантажів. У 2016 р. найкращі показники були у сфері дотримання термінів постачання товарів, а найгірші – з митним оформленням.

Таблиця 3

Індекс ефективності логістики України та деяких країн ближнього зарубіжжя у 2016 році (побудовано автором за даними [17])

Індекс та його складові	Місце країни у рейтингу			
	Білорусь	Польща	Молдова	Україна
Індекс ефективності логістики	120	33	93	80
митне оформлення	136	33	99	116
інфраструктура	135	45	100	84
організація міжнародного постачання товарів	92	33	94	95
якість та компетенція логістики	125	31	103	95
відстеження вантажів	134	37	85	61
дотримання термінів постачання товарів	96	37	86	54

За показником, що характеризує можливість дотримання термінів постачання товарів, а саме забезпечення вчасної доставки товарів з відповідним документальним супроводом, Україна посіла 54 місце, набравши 3,51 бала. Тоді як логістичне охоплення і відстеження вантажів – 61 місце і 2,96 бала, виглядає досить непогано. Що ж до простоти організації міжнародного постачання товарів (2,59 бала) та логістичної компетенції (2,55 бала), то Україна посіла 95 місце. Тоді як за рівнем розвитку інфраструктури оцінка України близька до її загального положення у рейтингу за 2016 рік, а саме 84 місце. Натомість у сфері митного оформлення Україна посіла 116 місце, що є найнижчим показником України за індексом ефективності логістики у 2016 р. Це доводить наявність значних перепон для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності під час митного оформлення товарів. Утім, порівнюючи показники України та інших країн ближнього зарубіжжя (окрім Польщі), очевидно, що Україна має значно кращі результати майже за усіма підіндикаторами. Тоді як порівняно з Польщею відмічається значне відставання.

Загалом проведений аналіз щодо позиції України у міжнародних індексах свідчить про низькі загальні рейтинги України (рис. 1).

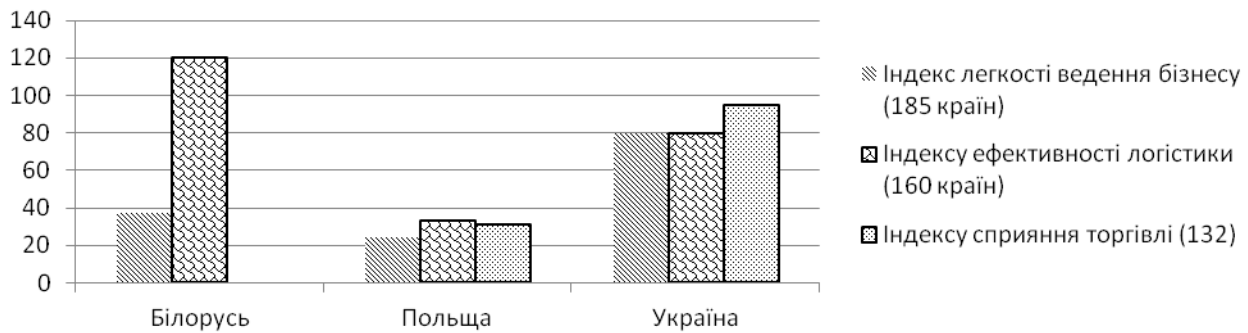

Рис. 1. Порівняння значень міжнародних індексів України та деяких країн ближнього зарубіжжя (побудовано автором за даними [17])

Проведений аналіз складових індексів дозволив визначити проблеми в Україні у сфері регулювання міжнародної торгівлі, що спричинено значною бюрократизацією, відсутністю належного рівня внутрішнього та міжвідомчого співробітництва та адміністративної завантаженості митних формальностей. Результатом таких деструкцій є те, що в Україні не сформовано дієвого механізму довіри між державними органами та бізнесом.

З метою визначення дієвості митної політики України та відповідності поставлених цілей і отриманих результатів є сенс провести порівняльний аналіз цільових кількісних показників, яких передбачалося досягнути до кінця 2017 року та у середньостроковій перспективі, відповідно до затвердженого «Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року» [18] та фактично отриманих. Середньостроковим планом передбачено, що середній час митного оформлення товарів у 2017 році у митних режимах імпорту має становити 75 хвилин, експорту – 30 хвилин, транзиту – 15 хвилин. У середньостроковій перспективі цей час має зменшитися до 60 хвилин для митного режиму імпорту, 20 хвилин – експорту та 10 хвилин – транзиту. Порівнюючи проаналізовані вище значення міжнародних індексів доходимо висновків про те, що цільових кількісних показників не було досягнуто у досліджуваному періоді. Крім того, залишилися не усунутими такі ключові проблеми митної політики, які передбачалися середньостроковим планом дій уряду, а саме: «складність, надмірна забюрократизованість та вразливість для корупції процедур здійснення митного контролю та оформлення, а також дозвільної системи, яка передбачає необхідність отримання великої кількості погоджень і дозволів; необхідність забезпечення належного балансу між безпековими вимогами та простотою митних процедур» [18].

Прерогативи та реформи у митній сфері щодо поліпшення якості та підвищення ефективності роботи митниці, її інституціональної спроможності та прискорення експорту й імпорту товарів, здебільшого, мають декларативний характер. Наявний стан справ потребує низки виважених управлінських рішень підкріплених політичною волею та економічною доцільністю, і що головне, не тільки у сфері митної політики.

З метою усунення висвітлених вище недоліків та пошуку оптимальних шляхів їх вирішення на практиці необхідно залучати до розробки заходів у митній сфері представників спеціалізованих навчальних закладів, що готують фінансистів, податківців та митників, а також забезпечувати більш активну участь підприємницької громадськості у виробленні рішень щодо регуляторної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Таким чином, подальший розвиток митної справи пов'язаний зі спрощенням митних процедур на кордоні та перенесенням детальної перевірки виконання вимог законодавства у галузі митної справи на пізніший термін, вже після безпосереднього ввезення товару, під час здійснення пост-аудиту спеціальними підрозділами митних органів.

Протягом останніх років відзначається тенденція до поглиблення двосторонніх торговельних відносин між Україною та Європейським Союзом, тому серед нагальних завдань регуляторної політики держави є створення умов для:

- розширення можливостей доступу української продукції до наявних потенційних ринків ЄС;

- розвитку конструктивної співпраці сторін щодо використання інструментів торговельного захисту та забезпечення неупередженої позиції Європейської сторони щодо відповідної практики з боку Європейської Комісії;
- надання Європейською стороною сприяння для доступу вітчизняних компаній до ринків послуг країн – членів ЄС та нарощування з боку України експортного потенціалу через розширення відповідного спектру послуг, зокрема комп'ютерних та консалтингових;
- сприяння регіональній кооперації у виробництві продукції з високою доданою вартістю в контексті науково-виробничо-інноваційного співробітництва, зокрема у галузі будівництва транспортних засобів, продукції машинобудування, ракетно-космічної та хімічної галузі [19, с.119–120];
- стимулювання співробітництва в інвестиційній сфері, зокрема шляхом збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій з країн – членів ЄС за умови забезпечення сприятливого інвестиційного клімату;
- забезпечення ефективного використання європейських інвестицій, технічної допомоги, спільної інноваційної діяльності, виробничої, галузевої та функціональної кооперації як інструментів ефективного та взаємовигідного торговельно-економічного двостороннього співробітництва між Україною та ЄС [20];
- налагодження обміну інформацією щодо експортно-імпортних операцій між Україною та країнами ЄС.

Формулюючи пріоритетні напрями для всебічного співробітництва у торговельно-економічній сфері, наголошуємо на необхідності внутрішнього реформування митниць. Це зумовлено тим, що протягом останніх 7 років, з моменту створення Міндоходів (з 2014 року і дотепер – ДФС) шляхом поглинання митниці податковою службою та по теперішній час, з різною інтенсивністю йде поступове інституціональне руйнування митниці, яке, у тому числі має всі ознаки втрати професійної самоідентифікації.

Ефективне реформування митниці може відбутися тільки за умови «пакетного», по суті та часу, прийняття й набрання чинності нормативного підґрунтя для створення Державної митної служби України шляхом видання Кабінетом Міністрів України постанови про затвердження Положення про ДМСУ, яке повинно супроводжуватися обов'язковим синхронізованим та координованим за часом і по суті процесом розробки та затвердження на відповідному законодавчому рівні низки положень про: порядок проходження служби, включаючи ефективний механізм призначення на керівні посади у митних органах та запровадження контрактної форми проходження служби у митних органах; ефективну стимулюючу систему гідної оплати праці посадових осіб митних органів; відповідний пакет соціального захисту посадових осіб митних органів, державного страхування та відповідного пенсійного забезпечення; спеціальні звання із визначенням посадових осіб митних органів, а не посадових осіб органів доходів і зборів; порядок забезпечення службовим житлом посадових осіб митних органів з урахуванням специфіки проходження служби у цих органах та необхідності системи постійної ротації особового складу митних органів, у першу чергу, – керівного складу митних органів; зразки та порядок носіння спеціального форменого одягу посадовими особами митних органів; забезпечення митних органів спеціальними транспортними засобами у достатній для виконання функцій кількості.

Тільки у такий спосіб можна забезпечити належний рівень організаційного, матеріально-технічного та фінансового забезпечення діяльності Держмитслужби на центральному та територіальному рівнях, що виконує унікальні за змістом функції з реалізації митної політики та забезпечення митної безпеки держави. Для створення ефективної моделі української митниці необхідно створити Держмитслужбу як повноцінний центральний орган виконавчої влади з ознаками центрального органу виконавчої влади (далі ЦОВВ) зі спеціальним статусом. Ця пропозиція ґрунтується та тому, що положення Митного кодексу України щодо покладених завдань та особливостей функціонування митних органів відповідають ознакам, притаманним ЦОВВ зі спеціальним статусом. Більш того, за оцінкою,

у тому числі й міжнародних експертів, максимально ефективною митниця була у період, коли вона де-юре та де-факто була ЦОВВ зі спеціальним статусом, відповідними правами і повноваженнями, фінансовим та матеріально-технічним забезпеченням, мала ефективний фінансовий та соціальний механізм стимулювання для проходження служби.

Таке бачення базується на митних прототипах ЄС «CUSTOMS BLUEPRINTS», які є орієнтиром для модернізації української митниці та на зобов'язаннях України щодо повноцінної, а не формальної імплементації до національного законодавства положень Митного кодексу Європейського Союзу, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Окрім того воно засновується на досвіді діяльності Держмитслужби України, яка за оцінкою фахівців Всесвітньої митної організації та Європейської Комісії на момент створення Міністерства доходів і зборів України входила до топ-трійки центральних органів виконавчої влади, що демонстрували найкращу динаміку розвитку та системного удосконалення.

Крім того, варто зазначити, що «трансформація митних органів України у фіскальні зменшує можливості реалізації їх інших функцій, створює бар'єри для міжнародної співпраці та ефективної боротьби з митними правопорушеннями» [21, с.95]. Як наслідок, збільшуються обсяги ухилення від сплати податків, послаблюється конкурентоспроможність вітчизняного товаровиробника, не приділяється належної уваги розвитку співпраці на міжнародній арені тощо.

В умовах глобалізації митна політика України, перш за все, має переслідувати національні інтереси та забезпечувати митну безпеку. З огляду на це, одним з її головних завдань є захист національних та митних інтересів держави й відстоювання позицій країни на міжнародній арені. Реалізація таких завдань, з огляду на виклики глобалізації й розвиток глобальних комунікаційних та інформаційних технологій, які набули поширення у фіскальній сфері (електронні сервіси, «єдине вікно»), потребує системності й динамічності та реалізації заходів, які б дозволили митній політиці відповідати вимогам сучасності.

Висновки і перспективи подальших розробок. На сучасному етапі більшої уваги у сфері митної політики необхідно приділяти побудові якісної системи української митниці, спрощенню та вдосконаленню процедур митного проходження і контролю із застосуванням інформаційних технологій, підвищенню рівня кваліфікації митників та забезпеченню ефективної боротьби з митними правопорушеннями, зокрема протидії контрабанді тощо.

З метою реалізації дієвої митної політики, яка б відповідала вимогам сучасності та враховувала виклики глобалізації вбачається за необхідне виконання наступних завдань:

- Відокремлення Державної митної служби зі створенням нової юридичної особи (припинення діяльності ДФС) та повноцінний запуск її роботи з правами й повноваженнями, у тому числі щодо кадрової сфери.
- Координація взаємодії митних органів та інших правоохоронних органів з метою протидії проявам контрабанди та митним правопорушенням.
- Відновлення діяльності моніторингового центру з питань здійснення митної справи (у тому числі моніторингових центрів на територіальному рівні).
- Покращення адміністрування митних процедур і боротьба з контрабандою та іншими правопорушеннями.
- Скорочення часу на опрацювання документів та зменшення черг на кордоні, підвищення зручності переміщення та оформлення товарів. Підвищення ефективності роботи митниці шляхом підвищення її інституціональної спроможності та прискорення експорту та імпорту товарів.
- Уніфікація митних процедур, введення у дію директиви про спільний транзит, запуск електронної системи для забезпечення транзиту та контролю доставки тощо.
- Удосконалення організаційної структури Державної митної служби шляхом створення повноцінних підрозділів, повноваженнями яких є забезпечення організації та контролю здійснення митної справи. Ці підрозділи мають здійснювати реалізацію митної політики, наприклад, за такими напрямками як напрям митного постаудит-контролю, митної

статистики та проведення аналітичної роботи, класифікації товарів, визначення країни походження товарів, застосування заходів нетарифного регулювання; підрозділів із розвитку інформаційних технологій, захисту прав інтелектуальної власності, контролю за міжнародними передаваннями товарів військового та подвійного призначення, організації та контролю за здійсненням транзитних перевезень, міжнародного митного співробітництва; підрозділів з кадрового забезпечення, розвитку митної інфраструктури із збільшенням кількості особового складу, проведення організаційних змін на митницях.

- Організація і проведення прозорих конкурсів щодо зайняття посад (призначення керівників профільних підрозділів центрального апарату ДМС та митниць).
- Конструювання чіткої системи підпорядкування у питаннях організації та контролю реалізації митної справи.
- Підвищення прозорості та відкритості роботи митниць.
- Удосконалення митного та податкового законодавства.
- Залучення наукової спільноти (представників науково-дослідних центрів та науковців профільних вищих навчальних закладів) і громадських рад, профільних бізнесових асоціацій та інших профільних інститутів громадянського суспільства до процесу протидії митним правопорушенням та мінімізації незаконних схем ввезення товарів (шляхом підписання меморандумів, проведення спільних робочих та селекторних нарад).

Запропоновані напрями перебудови організаційної структури ДМС дозволять забезпечити побудову управлінської вертикалі за функціональними напрямками на рівні центрального апарату, а також територіальних органів. Крім того, реалізація вище окреслених завдань дозволить підвищити дієвість митної політики зі збереженням балансу інтересів та вивести економіку країни на значно вищий рівень розвитку. Водночас висвітлені вище завдання потребують поглибленої конкретизації й деталізації інструментарію та механізму реалізації зазначених заходів, що є перспективами подальших розробок.

Література

1. Приймаченко Д. В. *Митна політика держави та її реалізація митними органами* : монографія. Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2006. 332 с.
2. Войтенко І. С., Мазурець О. О. *Реформування митної політики та безпеки в Україні в умовах євроінтеграції*. Міжнародний юридичний вісник : актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). Вип. 1–2 (10–11). 2018. С. 68–73.
3. Приходько І., Приходько Ю. *Митна політика України в контексті угоди про асоціацію з Європейським Союзом*. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2016. Випуск 39. С. 244–252. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/430> (дата звернення: 05.02.2019).
4. Герасименко Г. О. *Проблеми та перспективні напрями економічного регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств України*. Вісник КНУТД. 2014. № 3. URL: <https://knutd.edu.ua/publications/pdf/Visnyk/2014-3/5.pdf> (дата звернення: 05.02.2019).
5. Пашко П. В. *Умови та чинники забезпечення митної безпеки*. Митна справа. 2010. № 1 (67). С. 5–16.
6. Стельмашук А. *Підвищення ролі митної політики в системі захисту внутрішнього ринку*. Інноваційна економіка. 2011. № 6. С. 279–286.
7. Шевчук С. В., Мискін Ю. І. *Митна політика як важлива складова забезпечення митних інтересів держави*. Формування ринкових відносин в Україні. 2018. № 7–8 (206–207). С. 45–51.
8. Турянський Ю. І. *Мито в системі фіскально-економічних важелів регулювання зовнішньоекономічної діяльності*. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2014. Вип. 7. Ч. 1. С. 152–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhd_u_2014_7%281%29_42 (дата звернення: 07.02.2019).
9. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодошук А. В. *Історія розвитку митної системи України : ключові проблеми та здобутки в умовах європейської інтеграції*. Економіка та держава. 2018. № 10. С. 4–9. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2018/3.pdf (дата звернення: 08.02.2019).
10. Войцещук А. Д. *Митний простір України : глобальні виклики та ризики* : монографія. Тернопіль : ТНЕУ. 2018. 438 с.

11. *Договір про заснування Європейської Спільноти* : Договір, Міжнародний документ № 994_017 від 25.03.1957 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017 (дата звернення: 11.02.2019).
12. *Митний кодекс України* : Закон, Кодекс № 4495-VI від 13.03.2012 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 11.02.2019).
13. Поровская А. Я. *Интересы государства и бизнеса в рамках частно-государственного партнерства*. 2009. URL: <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/328/image/328-131.pdf> (дата обращения: 12.02.2019)
14. *Звіт Державної фіскальної служби України за 2018 рік*. Київ : Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua> (дата звернення: 14.02.2019).
15. *The Global Enabling Trade Index (ETI)*. 2016. 158 p. URL: <http://reports.weforum.org/global-enabling-trade-report-2016/economyprofiles/#economy=UKR> (access date: 18.02.2019).
16. *A World Bank Group Flagship Report International Bank for Reconstruction and Development «Doing Business 2017»*. Comparing Business Regulation for Domestic Firms in 190 Economies. The World Bank. 356 p. URL: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB17-Report.pdf> (access date: 18.02.2019).
17. Arvis J-F., Saslavsky D. *The Logistics Performance Index and Its Indicators*. The International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank, Washington, DC 20433. 2016. 76 p.
18. *План пріоритетних дій Уряду до 2020 року* : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 275-р від 03.04.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80#n10> (дата звернення: 20.02.2019).
19. Тимошенко О. *Особенности вступления Украины до Європейського Союзу*. Зовнішня торгівля : право та економіка. 2006. № 4 (27). С. 117–121.
20. Sakalosh O. *The implementation of the EU standards to the Ukrainian Customs Legislation*. URL: <http://www.law.muni.cz> (access date: 22.02.2019).
21. Любива Ю. *Місце та роль фіскальної функції серед інших функцій митних органів*. Вісник АМСУ. 2009. № 1. С. 94–97.

References

1. Prymachenko, D. V. (2006). *State customs policy and its implementation by customs authorities monograph* [Mytna polityka derzhavy ta yii realizatsiia mytnymy orhanamy: monohrafiia], Akademiia mytnoi sluzhby Ukrainy, Dnipropetrovsk, 332 s. [in Ukrainian]
2. Voitenko, I. S., Mazurets, O. O. (2018). *Customs policy and security reforming in Ukraine in the context of European integration* [Reformuvannia mytnoi polityky ta bezpeky v Ukraini v umovakh yevrointehratsii], Mizhnarodnyi yurydychnyi visnyk: aktualni problemy suchasnosti (teoriia ta praktyka), Vyp. 1–2 (10–11), s. 68–73 [in Ukrainian]
3. Prykhodko, I., Prykhodko, Yu. (2016). *Customs policy of Ukraine in the context of the association agreement with an European Union* [Mytna polityka Ukrainy v konteksti uhody pro asotsiatsiiu z Yevropeiskym Soiuzom], Visnyk Lvivskoho universytetu, Seriia mizhnarodni vidnosyny, Vyp. 39, s. 244–252, available at: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/430> [in Ukrainian]
4. Herasymenko, H. O. (2014). *Problems and perspective directions of economic regulation of foreign economic activity of Ukrainian enterprises* [Problemy ta perspektyvni napriamy ekonomichnoho rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy], Visnyk KNUTD, No. 3, available at: <https://knutd.edu.ua/publications/pdf/Visnyk/2014-3/5.pdf> [in Ukrainian]
5. Pashko, P. V. (2010). *Customs security conditions and factors* [Umovy ta chynnyky zabezpechennia mytnoi bezpeky], Mytna sprava, No. 1 (67), s. 5–16 [in Ukrainian]
6. Stelmashchuk, A. (2011). *Increasing the role of customs policy in internal market protection system* [Pidvyshchennia roli mytnoi polityky v systemi zakhystu vnutrishnoho rynku], Innovatsiina ekonomika, No. 6, s. 279–286 [in Ukrainian]
7. Shevchuk, S. V., Myskin, Yu. I. (2018). *Customs policy as an important component of the state customs interests securing* [Mytna polityka yak vazhlyva skladova zabezpechennia mytnykh interesiv derzhavy], Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini, No. 7–8 (206–207), s. 45–51 [in Ukrainian]
8. Turianskyi, Yu. I. (2014). *Duty in the system of fiscal and economic levers of the foreign economic activity regulation* [Myto v systemi fiskalno-ekonomichnykh vazheliv rehuliuвання zovnishnoekonomichnoi diialnosti], Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu, Seriia: Ekonomichni nauky, Vyp. 7, Ch. 1, s. 152–156, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhd_u_en_2014_7%281%29__42 [in Ukrainian]

9. Melnyk, O. H., Adamiv, M. Ye., Todoshchuk, A. V. (2018). *History of the customs system development of Ukraine: key problems and achievements in the context of European integration* [Istoriia rozvytku mytnoi systemy Ukrainy: kliuchovi problemy ta zdobutky v umovakh yevropeiskoi intehratsii], *Ekonomika ta derzhava*, No. 10, s. 4–9, available at: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2018/3.pdf [in Ukrainian]
10. Voitseshchuk, A. D. (2018). *Ukraine's customs space: global challenges and risks: monograph* [Mytnyi prostir Ukrainy: hlobalni vyklyky ta ryzyky: monohrafiia], TNEU, Ternopil, 438 s. [in Ukrainian]
11. *Treaty establishing the European Community*, No. 994_017, 25.03.1957 [Dohovir pro zasnuvannia Yevropeiskoi Spilnoty, No. 994_017, 25.03.1957], available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017 [in Ukrainian]
12. *Customs Code of Ukraine: Law of Ukraine*, No. 4495-VI, 13.03.2012 [Mytnyi kodeks Ukrainy, No. 4495-VI, 13.03.2012], available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> [in Ukrainian]
13. Porovskaya, A. Ya. (2009). *The state and business interests in the framework of public-private partnership* [Interesy gosudarstva i biznesa v ramkakh chastno-gosudarstvennogo partnerstva], available at: <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/328/image/328-131.pdf> [in Russian]
14. *Report of the State Fiscal Service of Ukraine for 2018* [Zvit Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy za 2018 rik], Derzhavna fiskalna sluzhba Ukrainy, Kyiv, available at: <http://sfs.gov.ua/> [in Ukrainian]
15. *The Global Enabling Trade Index (ETI) (2016)*. 158 p., available at: <http://reports.weforum.org/global-enabling-trade-report-2016/economyprofiles/#economy=UKR>.
16. *A World Bank Group Flagship Report International Bank for Reconstruction and Development «Doing Business 2017»*, Comparing Business Regulation for Domestic Firms in 190 Economies, The World Bank, 356 p., available at: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB17-Report.pdf>.
17. Arvis, J-F., Saslavsky, D. (2016). *The Logistics Performance Index and Its Indicators*. The International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank, Washington, DC 20433, 76 p.
18. *Plan of Priority Projects Until 2020: Law of Ukraine*, No. 275-p, 03.04.2017 [Plan prioritytetnykh dii Uriadu do 2020 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy, No. 275-p, 03.04.2017], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80#n10> [in Ukrainian]
19. Tymoshenko, O. (2006). *Peculiarities of Ukraine's accession to the European Union* [Osoblyvosti vstupu Ukrainy do Yevropeiskoho Soiuzu], *Zovnishnia torhivlia: pravo ta ekonomika*, No. 4 (27), s. 117–121 [in Ukrainian]
20. Sakalosh, O. *The implementation of the EU standards to the Ukrainian Customs Legislation*, available at: <http://www.law.muni.cz>.
21. Liubyva, Yu. (2009). *Place and role of fiscal function among other functions of customs authorities* [Mistse ta rol fiskalnoi funktzii sered inshykh funktzii mytynykh orhaniv], *Visnyk AMSU*, No. 1, s. 94–97 [in Ukrainian]